

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב סוכטשוב
כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סוכר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
רודה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 919

מסכת בבא מציעא צ"ז - ק"ג ♦ אהלות י"ד, ג' - י"ד, ז'

בס"ד, ג' טבת תשע"ז

השבוע בגליון

- ויכוח בין השוכר למשכיר על הקמת מעקה
- השוכר דירה מנכרי חייב להקים מעקה?
- העקמת מזוזה מדירה לדירה
- תשלום דמי המזוזות על ידי הדייר החדש
- עקירת מזוזה כדי לקבעה בבית אחר
- אדם שאין באפשרותו לרכוש מזוזות

מה זה רח"ט?
מדוע שוכר דירה חייב להתקין בה מעקה?

- הרב חייב לענות תחילה על שאלות הנוגעות לחג
- דרשת הרבנים בשבת שובה ובשבת הגדול
- מזווה על כל אחד ללמוד את הלכות החג
- מדוע נקבצו רבני הונגריה בשעה 9 בבוקר בכ"ז אב תרנ"ג
- אסור לרב לדחות תשובה הלכתית
- דין התורה של קהילת גלאנטה

דבר העורך

שבת שלום ומבורך

השבוע נתמקד בסיפור מדהים המלמד על כח הנשמה היהודית, זו המתעוררת בעקבות גירסא דינקותא, ואף זו החשה קשורה בנימים חבויים אך חזקים, אל עם ישראל ואל תורת ישראל. הנשמה היהודית מיוחדת היא. נימים רוחניים קושרים אותה אל אביה שבשמים. צריך רק לפרוט על הנימים, ומנגינה ערבה לא נצח ישראל לא יסקר תבקע מכל נשמה. מפליא לגלות כיצד ילד יהודי רך בשנים, ניצל משמד בזכות מנגינה שבתית שנשתמרה עמומה במוחו, ובבוא הרגע המכריע, צפה ועלתה המנגינה הקדושה ומנעה ממנו לנתק את כבלי יהדותו.

תפילות ליל שבת בכותל המערבי, טעם מיוחד לה, מספר הרב י' ב.

דומה כי שבת המלכה משרה תחילה את זיווה ואת נוגה-אורה על שרירי בית מקדשנו, ואת הנוהר היא מחלקת בכל העולם כולו. שלוה מיוחדת שוררת על המקום. מכל עבר נוהרים יהודים עשירים בבגדי שבת, כשבעיניהם הזוהר המלכותי של יהודי הבא לומר "בואי בשלום" לשבת המלכה, ליד מקום שהשכינה לא זזה הימנו.

ברחבת הכותל מתקבצים בני כל העדות. חזן תימני מסלסל ברגונו וקהל עדתו נענה אחריו בהתלהבות. לידו איש הישוב הישן מוציא מפיו את מילות הקדיש אחת לאחת, כמונה מעות. מסביב לבימה הסמוכה מתרכזים חסידי וויז'ניץ לקראת "וויז'ניץ מניין". הכל אפופים בהדר מלכותי כיאות לבני מלכים. גם המייתן של יונות הכותל רגועה יותר, הרישית במידת האפשר.

אותה שבת בה אנו עוסקים סובב יהודי נרגש בין המניינים והקבוצות כשעיניו בולעות בתאבון את המתרחש. רגע קט עמד והתבונן בריקוד "לכה דודי"



דף צ/א אמר רבא מקרי דרדקי

שואלים בהלכות הפסח שלושים יום קודם החג

הכל מכירים את פסק ההלכה הבא (שולחן ערוך, או"ח סי' תכ"ט): "שואלין בהלכות פסח קודם לפסח שלושים יום". במסכת פסחים (א/ו) מבואר שהחכמים שתקנו הלכה זו, למדו זאת ממשנה רבינו, ששלושים יום קודם לפסח שני התחיל ללמד את הלכותיו לבני ישראל.

הראשונים מצביעים על סתירה, לכאורה, בין גמרא זו לדברי הגמרא במסכת מגילה (ד/א) בה נאמר: "משה תיקן להם לישראל שיהיו דורשין... הלכות פסח **בפסח**, הלכות עצרת **בעצרת**". משמע, איפוא, שבחג עצמו בלבד יש חובה לעסוק בהלכות הקשורות לחג ולא שלושים יום קודם החג.

הרב חייב לענות תחילה על שאלות הנוגעות לחג: הר"ן (מגילה ב/ב הובא בבית יוסף או"ח סי' תכ"ט) מיישב סתירה זו ואומר, שתקנת משה רבינו ללמוד את הלכות החג ביום החג עצמו היא חובה הלכתית. לעומת זאת, "שואלין בהלכות פסח קודם לפסח שלושים יום" אינו חובה, כי אם דבר הראוי לעשותו. הר"ן אף מציין השלכה מעשית לדברי חז"ל שראוי לעסוק בהלכות החג שלושים יום לפניו, שבימים אלו, על הרב לענות תחילה לשואלים אותו בענייני החג, ולהקדימם על השואלים בעניינים אחרים.

הט"ז (שם ס"ק א) מוסיף על דברי הר"ן, כי מלבד זאת, גם הרבנים שנתמנו ללמוד תורה את התלמידים, מחוייבים לשנות את סדרי הלימוד בשלושים הימים שקודם החג וללמוד את הלכות החג, אם התלמידים מבקשים זאת, **כמבואר בסוגייתנו**. כלומר, לגבי הרבנים אין זו תקנה שראוי לקיימה בלבד, כי אם חובה הלכתית, משום שהם משועבדים לתלמידיהם ללמדם את הנדרש להם, ומדברי חז"ל אנו למדים שבימים אלו, ראוי לעסוק בהלכות החג (עי' בשו"ע הרב שפי"ן, כן, אולם המקור חיים ס"ק א' פי' באופן אחר).

ייחודו של חג הפסח: אמנם, מדברי השולחן ערוך המובאים לעיל, שפסק "שואלין בהלכות הפסח שלושים יום קודם החג" מוכח, כי לדעתו, תקנת חכמים היא חובה ואינה בגדר המלצה בלבד. ואכן, הוא מיישב באופן אחר את הסתירה בין הגמרא במסכת פסחים לבין הגמרא במסכת מגילה ואומר (בית יוסף שם וכן הלבוש), שיש להבדיל בין חג הפסח המיוחד בהלכותיו הרבות, החל מאפיית המצות והכשרת הכלים ועוד, שחובה להתחיל בלימוד הלכותיו שלושים יום קודם החג, לעומת חגים אחרים שדי בלימוד הלכותיהם ביום החג עצמו. אך פוסקים רבים חולקים וסוברים כי גם בחג הסוכות קיימת הלכה זו של לימוד הלכותיו שלושים יום קודם החג (ב"ח שם, מגן אברהם ס"ק א' ובפר"ח, הובאו דבריהם במשנה ברורה שם ס"ק א', ועי' ביאור הגר"א שם לעניין חג השבועות).

צעילוי נשמת

מרת **רייזל גולדשטיין** ע"ה

ב"ר בן ציון אליעזר ז"ל

נלב"ע ב' טבת תשמ"ו

תנצב"ה

צעילוי נשמת

הרב **גבריאל סמוטני** זצ"ל

ב"ר חיים יצחק ז"ל

נלב"ע ה' טבת תשמ"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **העניא רבקה ברנשטיין** ע"ה

ב"ר יצחק אייזיק ז"ל

נלב"ע ו' בטבת תשנ"ד

תנצב"ה

לעילוי נשמת

מרת **יוכבד פינקלשטיין** ע"ה ב"ר ישראל משה ז"ל

נלב"ע ד' בטבת תשמ"ב **תנצב"ה**

הונצחה ע"י ידידו הר"ד **שמחה רשף** ומשפחתו שיחיו - גבעתיים





דרשת הרבנים בשבת שובה ובשבת הגדול: ואכן, מנהג ישראל שרבני הקהילות דורשים לפני חג הסוכות ב"שבת תשובה" ולפני חג הפסח ב"שבת הגדול", נובע מכך שהלכות חגים אלו מרובים ויש ללמד את העם את פרטיהם, כפי שמציין בעל המשנה ברורה (ס"ק ב') שעל הרב לייעד את עיקר דרשתו לדינים והלכות הקשורות לחג, ואם יפלפל בסברות, יפות ככל שיהיו, לא יצא ידי חובתו. בהקשר לכך מעניין לציין את המובא בסידור יעב"ץ, שחייב החכם להוכיח ולהזהיר "גם על ביעור שאור המעשים המקולקלים ומחמיצת הדעות המשובשות ונפיחת המידות הרעות".

מצווה על כל אחד ללמוד את הלכות החג: לסיום, כאמור, בדורות עברו, תקנת חכמים להתחיל בלימוד הלכות החג שלושים יום קודם החג, נגעה לחכמים שהיו מחוייבים ללמד את תלמידיהם הלכות אלו. ברם, בימינו, כאשר יש ספרי הלכות רבים שמהם ניתן להבין וללמוד את הלכות החג, כתב שולחן ערוך הרב (סעי' ג') שמצווה על כל אחד ללמוד בעצמו את הלכות הרגל מתוך הספרים, עד שיהא בקי בהם וידע את המעשה אשר יעשה.

דף צ"א/מיקרי דרדקי וכו' בעידן עבדיתייהו כשאלהו בבעלים

מדוע נקבצו רבני הונגריה בשעה 9 בבוקר בכ"ז אב תרנ"ג

בסוגייתנו מבואר, שתלמיד חכם שנשכר על ידי בני העיר כדי ללמד הלכות מסוימות כפי בקשתם, הרי הוא "משועבד" לבני העיר. קביעה זו שהרב משועבד לתלמידיו, נושאת בחובה השלכה ממונית כבדת משקל, משום שאם תלמידיו ישאלו ממנו חפץ בשעות עבודתו, הם יהיו פטורים מדיני שואל, שהרי דין התורה קובע (שמות כ"ד) "אם בעליו עמו לא ישלם". היינו, אם באותה שעה שהשואל שאל את החפץ הוא גם שאל או שכר את בעל החפץ לעשיית מלאכה כל שהיא, אין חלים עליו דיני שואל, והוא פטור מדיני שמירה. לפיכך, מאחר שהרב שאול ומשועבד כל הזמן לתלמידיו, חל במקרה זה הפטור של "בעליו עמו".

הלכה זו, נוגעת גם לגבי רבני ערים ורבני שכונות שמונו על ידי הציבור לשמש את העם ולענות על שאלות הלכתיות, שאם אחד מן הציבור שאל מהם חפץ, לא חלים עליו דיני שואל, שהרי הם שאולים לו לכך שבכל עת שיזדקק להם לשאלה הלכתית או לדין תורה, הם מחוייבים להיענות לו (עי' שו"ע ח"מ סי' שמ"ו סעי' י"ב, ג'). אמנם, כתב הערוך השולחן (שמ"ו סי' י"ז) כי אם הרב קבע שעות קבלה מסוימות בלבד שבהן הוא עונה לקהל שואליו, והציבור הסכים לכך, אזי, רק בשעות אלו חל דין "בעליו עמו" שהרי בשאר שעות היממה הוא אינו שואל לציבור.

אסור לרב לדחות תשובה הלכתית: על חובתו של הרב לענות על השאלות המובאות לפניו ולא לדחות את השואלים, למדים אנו ממאמר חז"ל שכתבו (ילקוט שמעוני תורה פ' משפטים רמז שמ"ט): "וכבר היו רבן שמעון ב"ג ור' ישמעאל יוצאין ליהרג. אמר ליה רבן שמעון לרבי ישמעאל, רבי, יצא לבי שאיני יודע על מה אני נהרג. אמר ליה רבי ישמעאל מימיך לא בא אדם אצלך לדין או לשאלה ושהיתו עד שהיית גומר כוסך או שהיית נועל סנדלך או עד שהיית עוטף טליתך. ואמרה תורה אם ענה תענה אותו אחד ענוי מרובה ואחד ענוי מועט, ובדבר הזה אמר לו נחמתני".

הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל מדגיש את חובתו זו של הרב, בהקדמתו לספרו שו"ת אגרות משה, וכתב, כי גם מדוד המלך אנו למדים הנהגה זו, כדברי הגמרא בברכות (א/ד) המבארת את הפסוק (תהילים פ"ב) "כי חסיד אני", שדוד המלך ענה לשואליו גם בהלכות טהרה. הרי לנו, שדוד המלך לא הפנה את השואלים לתלמידי חכמים אחרים שהיו בוודאי בירושלים, אלא טרח בעצמו לענות לכל השואלים אותו.

דין התורה של קהילת גלאנטה: דין תורה סוער שהתנהל בהונגריה, נסוב אודות הגדרת תפקידו של רב עיר, כאשר הנידון המרכזי היה, אם אכן הרב נחשב כ"משועבד" לבני קהילתו. היה זה בשנת תרנ"א, כאשר רבה של קהילת גלאנטה שבהונגריה, הרב שמעון פרידמן, נפטר והותיר אחריו את חתנו הרב משה פלדמן שביקש למלא את מקומו. לנוכח כוונתו, בני הקהילה נחלקו לשתי מחנות. היו שצידדו בזכותו למלא את מקום חמיו, וכנגדם, החזיקו אנשי המחנה השני במגילת התקנות של הקהילה בה נכתב, כי **לא ימונה "משועבד"** שיש לו קרובים בקרב בני הקהילה. היינו, לא יתמנה אדם לתפקיד ציבורי, אם יש לו קרוב המתגורר בקהילה. מאחר שגיסו של הרב פלדמן נמנה על בני הקהילה, טענו המתנגדים, שאין למנות את הרב פלדמן למשרת רב העיר.

המחנה שצידד בחתנו של הרב השיב, כי אין להכליל את משרת ה"מרא דאתרא" בתקנה שאוסרת למנות "משועבד" אשר יש לו קרובים בקהילה, שהרי הרב אינו משועבד, הריפך, הוא המכהן במשרה הרמה ובני העיר נתונים למרותו, ואם כן, ברור כי אין הוא מכונה "משועבד". המחלוקת גלשה ועברה מגבולות העיר אל לשכת האורתודוקסיה שבעיר הבירה בודאפעשט, ובהסכמת שני הצדדים הוקם בית דין שהורכב מבכירי הדיינים שבהונגריה. הדיון הראשון נקבע לשעה 9 בבוקר כ"ז אב תרנ"ג.

אב בית הדין, בעל ה"נטע שורק", הגאון רבי שרגא צבי טננבוים זצ"ל כתב את פסק הדין באריכות יסודית, והכריע שהרב נחשב "משועבד" לבני קהילתו, להורותם הדרך אשר ילכו בה ולהוכיחם במקרה הצורך. ראיות רבות צירף אב בית הדין להכרעתו, אחת מהן מתבססת על פירושו של רש"י לפסוק (בראשית מט/טו) "ויהי למס עובד" - "לפסוק הוראות של תורה". הרי לנו, שהרב מכונה "עובד". כמו כן, כתב רש"י על הפסוק (דברים א/טז) "ואצוה את שופטיכם" - "לשעבר הייתם ברשות עצמכם, עכשיו אתם **משועבדים** לציבור". שוב, מכנה רש"י את הרבנים כמשועבדים לציבור.

נלהב של חסידי ברסלב, כשהוא מנענע קלות את ראשו, ובמשנהו כבר התערב בקבוצת מתפללים בני עדות המזרח שקול פיוטם שנמע למרחוק. עיניו לא ידעו שבעה כשיבדו האחת סידור ובידו האחרת מטפחת לניגוב דמעות ההתרגשות, צעד היהודי סחור סחור. הנה, נכנס הוא לחלקו הקהילה של הכותל, ומתבונן בשישי שהתפרק על אבן ענקית המקשיבה לו בדומיה בכל ליל שבת, זה שנים רבות. כסא פנוי שניצב בסמוך לישיש, האיר את פניו למידוענו. רגליו תבעו מנוחה קלה לאחר הסיור הארוך.

לפתע עצר היהודי מלכת וזקף את אזניו. גופו נמתח באחת וראשו סובב לכל הכיוונים בתנועות חפזות. ליבו כמעט לא עמד לו. זה ארבעים שנה שהוא לא שמע את המנגינה הזו. כה חזר אחריה, ערר למילותיה וכסף לגעת בה שוב, לשורה בשנית במלא גרונו. והנה, כאן, בליל שבת, בירושלים עיר הקודש, ליד הכותל המערבי, נמצאה האבידה. הוא ניתק ממקומו והחל תר אחר קול השירה היפה. לא עברו רגעים מספר ומידוענו מצא את עצמו בתוך מעגל רוגש של חסידים ששרו במלא גרונם **"שבת שלום ומבורך, שבת שלום ומבורך, שבת שלום ומבורך, שבת שלום ומבורך"**, ועולה, וחוזר חלילה. והוא, עיניו עצומות, ראשו מיתלטל בהתרגשות אנה ואנה, מרקד, עולה, יורד, מתרפק, וחוזר חלילה. החסידים סיימו את זמרתם. היהודי פקח את עיניו ודמעות רכות נטפו באיטיות במרד פניו. "אי, אי, אי, שבת שלום ומבורך, שבת של..." מלמל לעצמו ברגש.

רחבת הכותל התרוקנה מגודש המתפללים. עוד מעט קט יגיעו ראשוני המסיימים את סעודת השבת. רוח ירושלמית חלפה ביעף על פני הרחבה וייבשה את עיניהם הלחות של שני יהודים שישבו על ספסל אבן ושוחחו ביניהם. האחד סיפר בלהט, וזולתו האזין בשיקפה. **הוא** מנגינת חייו שירת נשמתו! לראשונה שמעתי בבית מדרשו של הצדיק רבי חיים מרדכי מנדבורנה זצ"ל. שם, ברומניה שלפני המלחמה, נחרתה המנגינה בלבי. משפחתי, ה"ד, התגוררה בעיר סרט, ומידי פעם היה אבי מתפלל בליל שבת בבית מדרשו של הצדיק. לאחר התפילה היו המתפללים נושאים את קולם ברמה. הצדיק היה מרקד בטיבורו של המעגל, והכל היו שחים בכבודה של שבת המלכה ומזמרים "שבת שלום ומבורך, שבת שלום ומבורך".

היו ימים הוא הרכין את ראשו, קמץ את שפתיו ולאחר שתיקה ארוכה פלט: "מי יודע איפוא הייתי היום לולי המנגינה הזו. ה' ירחם". כל אותה עת ישב איש שישו ובלע בהתרגשות את דבריו. חושיו אותתו לו כי מעשה שכזה אינו מתרחש בכל יום. היהודי הנרגש שאף מלא ראותיו מאווירה הצח של ירושלים והחל לספר: "ילד קטן הייתי. אתה בוודאי מכיר את הסיפורים האלה. גרמנים. עוצר. ריות. אקציה. צווחות אימים. הלילה בשלשות לכיוון היער. צרות ארוכים של ריות. דממה מחרידה נופלת על היער, משל אומרת: 'קבלו עליכם צדיקים וידידים'. נשמות הנרצחים עולות השמימה, אבי ואמי. אחי ואחיותי. דודים. דודות. בני דודים. גיסים. אחיינים מתוקים. סבא. סבתא. שכנים. מרעים. ידידים. כולם. איש לא ניצל. נותרתי אני בגפי בעולם. שכנים נכרים מחסידי אומות העולם, ריחמו עלי והכניסוני לביתם. ילד קטן הייתי. אולי בן ארבע, אולי בן חמש. לימים סיפרו לי השכנים, שכאשר הנאצים ימח שמים אספו את היהודים, אני שחייתי בחצרם וכך ניצלתי. מיטיבי דאגו לכל מחסורי. האכילוני, השקוני והתייחסו אלי כאחד מבני המשפחה. חשתי בנח בחברתם, ואט-אט החלו זכרונות העבר להתערפל במוחי. מלאך השכחה עשה את מלאכתו כהוגן לפעמים, לעיתים נדירות, כאשר הייתי משחק עם מקל הסבא של אביו של הגוי שגידלני, הייתי נזכר בסבתי שנוצרה גם היא במקל הליכה. מעבר לזאת, לא נותר בזכרוני כמעט מאומה".



מה זה רח"ש? ראייה נוספת מעניינת מביא בעל ה"נטע שורק" מלשון העם המכנים את כל הקודש של הקהילה: **רח"ש** - רב חזן שוחט. הרי לנו, שהציבור כולל בלשוננו את משרת הרב ביחד עם שאר עובדי הקהילה המשועבדים לה.

לאחר הכרעתו של בית הדין, נקרא המהרי"ץ דושינסקי זצ"ל אחר כבוד, למלא את התפקיד המכובד. את הפרטים המעניינים הללו ועוד, קראנו בספר "פסק דין תורה דגלאנטה" שהוציא לאור נכדו של בעל נטע שורק, הרב שרגא צבי אלטמן שליט"א.

דף קא/ב ושוכר חייב לעשות לו סולם, לעשות לו מעקה

מדוע שוכר דירה חייב להתקין בה מעקה?

בסוגייתנו מבואר, ש"שוכר חייב... לעשות לו מעקה". הראשונים (הגהות מימוני הל' רוצח ושמירת הנפש פ' י"א הל' א') מבארים, שמן התורה אין מוטלת מצוות בניית מעקה על שוכר בית, כי אם על המשכיר, **בעל הנכס**. אלא שחז"ל תקנו מצוות מעקה לשוכר שמא המשכיר לא יבצע את המוטל עליו.

נחלקו הראשונים, אם כאשר חז"ל תקנו לשוכר מצוות מעקה, הם ביטלו את המצווה מדאורייתא שהיתה מוטלת על המשכיר, ומעתה השוכר בלבד הוא שמחוייב במצווה זו (סמ"ג, עי' "תועפות ראם" על היראים סי' רל"ד), או שמא חובתו של המשכיר נותרה על כנה, בד בבד עם החובה שהוטלה על השוכר (יראים שם). [סברת הסמ"ג לכאורה, משום שאם מבקשים לחזק את קיום המצווה, כאשר שניהם יהיו מחוייבים בה, עדיין יטילו אותה אחד על השני, ורק אם השוכר לבדו יהיה מחוייב, היא תתבצע].

יוכוח בין השוכר למשכיר על הקמת מעקה: המנחת חינוך (מצווה תקט"ו) דן בנושא ומעלה השלכה מעניינת בין שני הצדדים המוזכרים לעיל. יש לדון, מה הדין כאשר המשכיר מתייצב בביתו של השוכר ומבקש לקיים את מצוות מעקה המוטלת עליו מן התורה, ואילו השוכר טוען נגדו, הרי גם לי יש מצווה מדרבנן להקים את המעקה ואיני רוצה להפסידה, כיצד ננהג? ובכן, אם חז"ל **ביטלו** את מצוות מעקה של המשכיר, טענתו אינה נשמעת כלל ועיקר שהרי כבר אין הוא שייך במצווה זו. לעומת זאת, אם לא ביטלו את מצוותו של המשכיר להקים מעקה, הוא קודם, שהרי עליו מוטלת מצווה דאורייתא ועל השוכר מוטלת מצווה דרבנן.

השוכר דירה מנכרי חייב להקים מעקה? **מה דינו של יהודי ששכר דירה מנכרי, האם גם עליו הטילו חז"ל את מצוות בניית המעקה? כדי לענות על שאלה זו, תחילה עלינו להגדיר את מצוות המעקה שהוטלה על השוכר על ידי חז"ל. מדברי ה"מנחת חינוך" (שם) משמע, שחז"ל תקנו מצוות מעקה לשוכר כדי שלא ייווצר מצב שהוא יגור בבית שאין בו מעקה. ממילא, גם השוכר בית מנכרי חייב במצווה זו, ואין זה עניינו אם משכיר הדירה מחוייב גם הוא במצוות מעקה אם לאו.**

אולם, המהרי"ל דיסקין זצ"ל (קונטרס אחרון סי' ה' אות רנ"ו) מצדד לומר שחז"ל תקנו לשוכר את מצוות המעקה, שמא המשכיר לא יתקין את המעקה ותתבטל מצווה עשה מדאורייתא. מעתה, אם המשכיר עצמו אינו חייב במצווה, אין כל עילה להטלתה על השוכר, ובמקרה זה יהא השוכר פטור ממצוות מעקה. אמנם, מוטל עליו לדאוג שלא יסתכנו בני ביתו בנפילה מן הגג, אך אין מוטלת עליו מצוות בניית מעקה (עיי' "חיי אדם" כלל ט"ו סעי' כ"ד, חזו"א חו"מ ליקוטים סי' י"ח). [יתכן שכל דברי המהרי"ל הם משום שנקט כדברי הסמ"ג הנ"ל]. (ע"ע גליון 120-142-47).

דף קב/א לא יטלנה בידו ויוצא

העתקת מזוזה מדירה לדירה

בסוגייתנו מבואר, שיהודי שעוזב את דירתו אינו רשאי להסיר את המזוזות ממשקופיה כאשר הדייר שנכנס במקומו לדירה הוא יהודי. אלא, שבגמרא לא התבאר אם בעל המזוזה רשאי לדרוש ממון מן הדייר החדש תמורת המזוזות. כמו כן, יש לברר האם דווקא כאשר בעל המזוזות מתכוון לשומרן בבית גנזיו אין הוא רשאי להסירן, או שמא גם אם כוונתו להתקין במשקוף דירתו החדשה, עליו להשאירן בבית הישן. בנוסף לכך, יש לדון, האם גם כאשר לא עולה בידו של בעל המזוזות לרכוש מזוזות חדשות לדירתו החדשה עליו להשאיר את מזוזותיו? ובכן, בשאלות אלו דנו בארוכה רבותינו הראשונים והאחרונים, ובמאמר שלפנינו, ננסה להגיש את תמצית הדברים.

מבעלי התוספות אנו למדים על שני טעמים נפרדים לכך שאסור למוכר לעקור את המזוזות. **א.** המזיקין כנכסים לבית אשר אין בו מזוזה, והנוטל את המזוזה הרי הוא כמזמינם להכנס לבית (קא/ב ד"ה לא יטלנה ויצא). **ב.** עקירת המזוזה מבטלת ממנה את המצווה ואין לעשות כן (שבת כב/א ד"ה ר"ב). על חומרת העניין נוכל לעמוד מסוגייתנו בה מסופר על אדם שיצא מביתו ונטל עמו את מזוזות הבית, וסופו שקבר את אשתו ואת בניו.

תשלום דמי המזוזות על ידי הדייר החדש: בדברי רבים מן הראשונים, לא ניתן למצוא הכרעה ברורה לגבי השאלה אם הדייר החדש חייב לשלם על המזוזות לבעליהן. לדוגמא, הריטב"א כותב **"ואפשר** שחייב לשלם לו על המזוזה". גם הבית יוסף (י"ד סי' רצ"א) מביא את דעת רבינו מנחם: "שאם הראשון מקפיד על דמיה טוב לשלמה לו אבל אין מוציאין" את הממון בכפיה מהדייר החדש. לפיכך, כאשר פסק הרמ"א (שם): "ואם הקפיד על מעותיה, השני צריך לשלם לו", דנו הפוסקים אם

השניים, כמו ממקומם והחלו לפסוע באיטיות לכיוון ירושלים המערבית. **"יום אחד"** סיפר האיש, "בעודי משתובב עם חברי, הופיעה קבוצת נזירות בחצר הבית בו התגוררתי. בעל הבית יצא לקראתן והצביע לעברי. אשתו, אמו ואביו הצטרפו אל השיחה ולאחר שהתלחשו במרץ, תוך שהם מביטים לעברי, סימן לי בעל הבית שאגש אליו.

"ראה" אמר לי. "הכנסנו אותך למשפחתנו כאשר היית זאטוט קטן שאינו יודע מימינו ומשמאלו. היום ילד גדול אתה, מוכשר ובוהר. אני בטוח שאתה רוצה להשתלב במשפחתנו, להפוך לאחד מאתנו. אתה אוכל מפינתנו ושותה את מימינו ואנו נוהגים עמך כבן משפחה. מדוע תהא שונה ומוזר? טובל, ילדי, במים, והפוך לנוצרי הגון".

כעבור שעה קלה, אחר שהילד הולבש בבגדי חג, נפתחו דלתות הבית לרווחה ותהלוכה חגיגית של נזירות ובני המשפחה שבביתם שהה, ליוותה את הילד הרך. ילד קטן, לבד, בלי אב ואם. ללא אחים, דודים, קרובים, חברים, כלום. לבד. בודד בעולמו של הקבר, הובל הילד בידי האנשים הקרובים לו ביותר בשנים האחרונות, שטיפחוהו, האכילוהו והשקוהו. וכי היתה לו אפשרות לסרב להם?

"לפתע, היה זה ליד האסם הגדול, נעמדתי על מקומי. מאי שם נפתחו לפני שערי עולם הנגינה, ושיר עתיק יומין שהיה חבוי בזכרוני, צף ועלה. בלחש החלתי לזמר לעצמי "שבת שלום ומבורך, שבת שלום ומבורך, ש... שירתי התעצמה וגברה, ואני יהודי קטן מוקף נזירות וגויים, מזמר את המנגינה בהתלהבות. עולה, יורד, מתרפק וחוזר חלילה.

התהלוכה הנכבדה עצרה גם היא. אט-אט הצטרפו גם עוברי אורח לחזות במחזה המדהים. יהודי קטן, עומד באמצע הרחוב, משפץ את כפות ידיו זו בזו ומזמר לעצמו מנגינה מוזרה. "היום אנחנו לא הולכים!" הודעתי למלווי נחרצות והסבתי את פני לכיוון הבית. לא ידעתי בדיוק מה קורה. אבל הרגשתי שמה שרוצים לעשות לי, לא משתלב עם המנגינה ועם הזכרונות שקשורים בה."

השניים כבר חצו זה מכבר את גבולות העיר העתיקה. הלכנה האירה את פניו של היהודי באור יקרות והוא המשיך לספר: "לאחר ימים אחדים ניסה בעל הבית לשדל אותי שנית להמיר את דתי. ושוב, תהלוכה, מנגינה, וחוזרים הביתה. כאשר

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,
24 שעות ביממה
מתחברים לשיעור
המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה



כוונתו היא לתביעה ממונית לכל דבר שניתן להוציאה בבית דין, או שמא התכוון לפסוק ברוח דברי הראשונים שטוב יעשה הדייר החדש אם ישלם דמיה, אך אין בית דין יכולים לכופו על כך.

מהו איפוא יסוד הספק שעובר כחוט השני בספרי הפוסקים לדורותיהם? מדברי הב"ח (שם) ניתן לעמוד במקצת על שורשו של ספק זה. לדבריו, ההכרעה בשאלה זו תלויה בשני הטעמים המבארים מדוע על בעל המזוזות להותיר על כנו. שכן, אם אין הוא רשאי להסירן מפני המזיקים, הרי ההנאה כולה של הדייר החדש שבגינו אין מסירים את המזוזה כדי שלא יינזק, ולפיכך, עליו לשלם את דמיה. אולם, לפי הטעם השני, שבעל המזוזה אינו רשאי להסירה משום שעקירת המזוזה היא ביטול מצווה, רשאי הדייר החדש לטעון כי בעל המזוזה השאירה בשל הלכה שנוגעת לו בלבד ואין כל עילה לחייבו בתשלום (וע"ע בפרישה אות ג).

עקירת מזוזה כדי לקובעה בבית אחר: הריטב"א כותב בשם השאלתות, שהאיסור לעקור את המזוזה ממקומה, אינו אלא כאשר בעל המזוזה מתכוון להניחה למשמרת. אך אם הוא מבקש לקובעה בבית אחר אין בדבר כל איסור, משום שהמזוזה תמשיך לשמש לדבר מצווה. עיון קל בדברים אלו מעלה, כי לדעת השאלתות, טעם איסור עקירת המזוזות הוא משום שאין לבטל את המצווה. שהרי, לפי הטעם השני, שאסור לעקור את המזוזה מפני המזיקין, העובדה שהמזוזה תלקח לשמש למצווה בבית אחר, אין בה כדי למנוע את המזיקים מכניסה לבית ואסור לבעל המזוזה לעוקרה.

אדם שאין באפשרותו לרכוש מזוזות: מכל האמור לעיל, עולה, איפוא, כי לפי הטעם שאיסור הסרת המזוזה הוא כדי למנוע כניסת מזיקים, בכל מקרה אסור לבעל המזוזות להסירן, גם אם אינו מוצא לרכוש מזוזות אחרות לביתו החדש. אולם, לפי הטעם השני מותר לעוקרה כדי להניחה בבית אחר, משום שאין בכוונתו להניחה למשמרת אלא להשתמש בה למצווה בדירתו החדשה. להלכה, הכריעו הפוסקים (ברכי יוסף סי' רצ"א סק"ג, פמ"ג או"ח סי' י"ג מש"ז סק"ב, הגאון מבוטשאטש דעת קדושים ליו"ד הל' מזוזה סי' רצ"א סק"א), כי אם בעל המזוזות אינו מוצא לרכוש מזוזות לביתו החדש, בשעת הדחק ניתן לסמוך על שיטת הגאונים שסוברים כטעם השני ולעקור את המזוזה ממקומה [עי' בנימוקי יוסף, שכתב טעם שלישי, שאין לעקור את המזוזה מן הבית משום קדושת השכינה שחלה בו על ידי המזוזה].

חיך קודמין: מעניין לציין, כי בשו"ת ויחי יעקב (יו"ד סי' ע"א) מעלה סברה יפה, שגם לפי הטעם שאיסור עקירת המזוזה הוא מפני המזיקין, כאשר בעל המזוזות אינו מוצא לרכוש מזוזות לביתו החדש, רשאי הוא לעקור את מזוזותיו. שכן, אין כל סיבה שהוא בעצמו יסתכן במגורים בבית שאין בו מזוזות, כדי למנוע סכנה זו מן הדייר שנכנס לביתו הישן... (וע"ע שו"ת אגרות משה יו"ד ח"ד סי' מ"ד, שו"ת מנחת יצחק ח"ט סי' ק"ו, שו"ת יביע אומר ח"ג יו"ד סי' י"ח).

נוכחתי כי הוא עומד על דעתו - נמלטתי מבימת בחסות החשיכה.

לאחר תלאות ונדודים רבים, הנחתי את כף רגלי על יבשת אמריקה, שם זכיתי להקים בית נאמן ולראות דורות ישרים. הערב, ליל שבת קודש, ביקרתי בכותל המערבי לראשונה בחיי. היום נסגר המעגל. בארץ ישראל, בירושלים עיר הקודש, ליד הכותל המערבי, שרתי את הניגון המופלא הזה, בראש גאה ובקול רם, בחברת אחי בני עמי. יותר מזה לא הייתי יכול לבקש".

★ ★ ★

קוראים יקרים, בנפשנו הדבר. ביד כל הורה מונח החליל, לפני כל אב ואם מונחת חוברת התווים, ועלינו לשורר בפניהם ואיתם יחד את שירת התורה, לטוות בנפשם של צאצאיו את הנימים הסמויים שיקשרו לנצח את נפשם ואת הדורות הבאים אחריהם, אל תורת ישראל! להטעימם מצוף התורה ומנועם זיווה.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

צעילוי נשמת

מרת מרים יפה ע"ה
ב"ר דוד יסנר הי"ד
נלב"ע ה' בטבת תשנ"ז

תנצב"ה

הנוצחה ע"י בניה דוד ושלמה יפה שיחיו



חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!
חייג עכשיו: 3029*

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

